

nasledniki sv. Mohora, čigar 18stoletni spomin danes obhajamo. Bil je sv. Mohor že leta 63. po Krist. od sv. Petra za škofa oglejskega posvečen; oglejska škofija se je potem premenila v nadškofijo in iz nadškofije postal je patrijarhat v Ogleji, iz patrijarhata postale ste pod Marijo Terezijo nadškofiji goriška in videmska. Oglejski misijonarji so imeli dober uspeh, ker so bili slovanskemu jeziku kos, in ker je bil čist njih namen, Slovence samo Kristusovi veri pridobiti. — Nemški misijonarji iz Solnograda so imeli med Slovani le malo uspeha in to iz naslednjih vzrokov: Oni so le slabo ali čisto nič umeli slovanski jezik; vrh tega so povsod, kamor so prišli, vpeljavali in nakladali ljudstvu poprej neznane davke, ki so jih imenovali „desetina.“ Največa overa je bila pa ta, da so Nemci vse kršanski veri pridobljene ljudstva tudi nemški vladi Karolinov podvreči hotli.

Od Carigrada je prisvetila luč kršanske vere Bolgarom, Slovenam v Panonii in na Moravskem in sicer po sv. Cirilu in Metodu.

IV. Životopis Cirila in Metoda.

Povedal bom le v kratkem nekaj o življenji teh svetih mož, ki ju s ponosom imenujemo „apostola Slovanov“. O prvi njih mladosti je le malo nam znano. Mlajši brat Ciril imenoval se je Konstantin, in rojen je bil leta 827 v Solunu (Saloniki), ki je bilo veliko in bogato kupčijsko mesto grškega cesarstva. Starejšega brata Metoda rojstno leto ni nam znano. Mesto Solun je bilo tačas na pol grško in na pol slovansko; imela sta tedaj Ciril in Metod priložnost, že od malih nog se naučiti slovanskega jezika. Oba brata sta se pridno vadila v grški in latinski literaturi, in Ciril se je pečal še posebej z modroslovjem in sicer s takim uspehom, da so ga imenovali modroslovca. Metod se je bil podal v samostan na goro Olimp, kjer je bil v duhovnika posvečen. Ciril pa je svoje izgojilo dokončal v Carigradu na carskem dvoru. Akoravno so Cirilu ponujali velike posvetne časti, se je bil vendar tudi on vsej posvetni časti in sreči odpovedal in se dal v duhovnega posvetiti. Potem se je bil tudi Ciril podal v samostan na Olimp k bratu Metodu, in se je tamkaj pripravljal za misijonsko delo med Slovani, za katerih duševni blagor je posebno gorel. Preden je bil k Slovanom prišel, poslali so ga bili h Kozarom, ki je bilo pagansko ljudstvo nad črnim morjem. Na poti k njim je bil našel ostanke sv. Klementa, 3. naslednika sv. Petra, v Kersonesu. Po srčno dokončanem poslu se zopet povrne v samostan na Olimp, in kmali sta oba brata poslana med Bolgare. Tukaj sta prvič začela Slovanom v slovanskem jeziku oznanovati sv. vero in krstila sta tudi bolgarskega kneza Borisa. Njuna visoka učenost, gladki in v srce segajoči govori in globoko čutje za blagor človeštva so jima pridobili vse srca Bolgarov in razširila nju slavo po celem slovanskem svetu, in dospel je nju glas posebno na Moravsko. Vladal je ta čas veliko moravsko državo velikodušni knez Rastislav, Slovan od pet do glave. On je bil prvi spoznal, kaka sila in nevarnost da preti Slovanom od zahoda po Nemcih, in sklenil je svojo državo neodvisno ohraniti ne le od nemških kraljev, ampak tudi od nemških škofov. Pošlje tedaj koj poslance v Carigrad do cara Mihaela III. naj bi mu poslal mož, ki bi znali slovanski njegove ljudstva v pravi veri kršanski podučevati. Car Mihael sv. Cirila in Metoda pred se pokliče in jima naznani željo kneza moravskega. Z veseljem sprejmeta posel in gresta h koncu leta 862 s poslanci v nov vinograd Gospodov na Moravsko na Velehrad, stolno mesto kneza Rastislava. *)

Sveta solunska brata se lotita koj težkega dela, podučujeta ljudstvo v slovanskem jeziku z gladko in gorečo besedo; utemeljita in posvetita veliko cerkev; požigata stare lipove bregove, katerih je bilo še na kupe: združita okoli sebe veliko učencev, jih učita slovanske pisave in pripravljata v duhovski stan. Kar je Slované pridobilo za vselej veri Kristusovi, to je bilo opravljanje vse službe Božje v slovanskem jeziku. Po štirih letih tacega delovanja se napotita Ciril in Metod na čelu veliko učencev v Rim, in seboj neseta ostanke sv. Klementa. Na poti prideta h knezu Kocelu, ki je vladal Slovence v Pionii okoli blatnega jezera, in čigar država je mejila s Slovenci v Ilirii. Tudi tukaj sta ljudstva v domačem jeziku podučevala, ki ju je navdušeno poslušalo. Sprejmejo ju od tod še drugi učenci kneza Kocela, ki so želeli v Rimu za duhovne posvečeni biti. V Rim prideta leta 867, kjer je sedel na stolu sv. Petra papež Adrijan II. On ju na čelu vseh kardinalov pri vratih sprejme in v slovesni procesii v Rim pelje. — V Rimu sta bila Metod in Ciril v škofa povzdignjena, in nju učenci za duhovne posvečeni. Sv. Ciril umerje 40 dni potem 14. februarja 869 v veliko žalost svojega brata Metoda in svojih učencev, in v neizmerno zgubo Slovanov. Še na smrtni postelji je Metodu Slované živo priporočal in ga prosil, da bi se koj k njim nazaj vrnil. Pokopan je bil sv. Ciril z veliko slovesnostjo v kapeli sv. Klementa. (Dal. prih.)

Slovstvo slovansko.

* *Slovenska slovnica v spregledih.* Svojim učencem v spomin in vsem, ki se učé slovenščine, v pospeh in polajšanje pri učenju sestavil Anton Lé sar.

„Nate kratko slovnico, da je ni krajše, in vendar tako osnovano, da vam slovniska pravila živa stopajo pred oči, — skoraj jih lahko s prsti tipate!“ S temi besedami učeni gospod profesor na realki ljubljanski (ktera je lepo to delo sprejela v letošnji svoj šolski letopis) podaja vsem, ki se učé maternega svojega jezika, kratke in razvidne spreglede, da se jim tako polajša učenje. Dobra misel je bila to zlasti dandanašnji, ko bi marsikdo naših domačinov in domačink, ki sicer gladko govori pa ne pravilno jezik slovanski, se ga rad slovniško (gramatično) naučil; al izpeljati to misel tako na kratko, da celo slovnico imaš le na 4 pól ah, more le tak, kdor je jeziku do jedra segel. Da je to gosp. Lé sar, spričal je že večkrat z izvrstnimi svojimi deli; pričuje tudi to njegovo najnovejše delo. Svesti smo, da bo vsak segel po tej kratki, pa vendar temeljiti slovnici. Cena ji je le 50 nov. krajc., dobiva se tudi v čitavnici ljubljanski.

* *Pesmarica.* Na svetlo dal in Jugoslavenkam posvetil dr. J. R. Razlag, odvetnik v Brežicah na Slovanskem. Obsega „Pesmarica“ naša okoli 300 večidel slovanskih, pa tudi hrvaško-srbskih in českkih pesem. Zbral je rodoljubni izdatelj najlepših pesem, večidel takih, ki slovijo ali po besedi ali po napevih, „da bodo milodišeča kitica za tisočletnico slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda, da bode še vročejša naša ljubezen do domovine in cesarja!“ Pojdi tedaj po svetu slovanskem „Pesmarica“ mila; oglasi se v vsaki hiši, tudi prostega kmetiča; porok smo ti, da s sladkimi svojimi glasi bodeš radostno sprejeta povsod, kjer Slovenec in Slovenka v pesmih moli Boga, kjer svojo iskreno ljubezen razodeva do domovine in cesarja, kjer v veselji ali tugi v pesmi izliva svoje občutke. — Mična knjižica, tako bogato obdarjena, velja le 50 nov. krajc.

*) Velehrad ni dan danes sicer veliko mesto, ampak samo prost grofjski grad, in kjer je bilo združeno pred 8 dni čez 100.000

Slovanov od vseh vetrov, ki so praznovali slovesno tisočletni spomin svetih slovanskih apostolov Cirila in Metoda.

Dobiva se v knjigarnicah po vsem Slovenskem; prodajo pa še posebno oskrbuje G. Tarmon, knjigar v Celji.

* *Anton Martin Slomšek*, Fürstbischof von Lavant, dargestellt in seinem Leben und Wirken, von Franz Kosar, fürstbischöfl. Consistorialrath und Spiritual in Marburg. In Commission bei Fr. Leyrer in Marburg.

Preblago življenje in nevtrudljiva delavnost neumrlega pa dosti križanega kneza in škofa Slomškega je v tej knjigi, ki obsega 21 pôl, z nemško besedo tako izvrstno popisana, da smo čuli od več strani živo željo, naj bi prečastiti gospod, kateremu ravno tako gladko slovenski jezik teče, kmali tudi Slovencem podaril tako knjigo!

Ozir po svetu.

Nekaj posebnih odlomkov iz opisa potovanja Angleža A. A. Patona po Srbii in družih jugoslovanskih krajih.

Za kratek čas ali pa tudi za prevdarek.
(Konec.)

7. (*Neko posebno znamenje napredka in omike v Srbii.*) Ker je ravno deževalo, ko je bil Paton v Skeli, se je bil spraval z nekimi družimi v ondašnja krčmo in si tam za jed naročil perutnine. Nek preprost človeček se ohmetava okoli vrat. Po jedi ukaže Paton, naj se mu dá kozarec slivovice. Človeček vès plah se približa mizi. Vzemši z glave svojo umazano obvezo ter zavpije naenkrat: „Pijem na zdravje našega vladavca Kare Gjorgjevića, na napredek in na omiko („to the progress and enlightenment“ — po našem bolje morebiti: „na srečo napredka in omike“) našega naroda“. „Čudil sem se“ — pravi Paton — „slišati iz ust raztrganega svinjarja tak glas. Zdel se mi je prebedast, da bi mogel imeti sam po sebi takih misli. Ta stvar je pa vendar znamenje, kako da veter piše. Srbi niso nikakor žlobudrasti, ampak so moder (resen) narod; če ne bi bilo v srcih ljudstva naména povzdigovati se na večo stopnjo izobraženja, ne bi pač bilo kaj tacega na ustnicah priprostega človeka iz neznane vasi“.

8. (*Obilnost drv v Srbii.*) „Ne deleč od Krupene smo počivali — piše Paton (str. 67) — poleg nekega potoka, kjer smo razprostilii popetine (tapete) in pa izpili lulo (fajfo) duhana. Tukaj mi je bila prilika prepričati se, da Srbija ima obilo drv. Nek fant je namreč peljal konja k potoku, potezaje mu pa nazaj ujzdo in odtegovaje ga od potoka (ko da ne bi mu dopustil se prav napiti). „Pusti ga, naj pije, pusti ga, naj pije!“ — mu reče neka žena; „čéravno moramo vsako stvar plačati z zlatom, vsaj vendar drva in vodo imamo zastonj.“

9. (*Veljava angleškega blaga po Srbii....*). „Pančevski župan — pripoveduje Paton na str. 110 — požrevši neštevilnih škatic Morisonovih svalkov (pilul za zdravljenje) je umrl v misli, da jih ni bil začel jemati (vživati) že poprej. Noben človek bi skoraj ne verjel, koliko teh pilul se je tam povžilo v tistih časih. Ni bilo skoraj osebe bolehave ali hipohondrične od Požonja doli do železnih Vrat, da bi jih ne bila veliko veliko požrla. Radoveden, od kod da prav za prav to prihaja, poprašujem tù pa tam, pa zvem, da hrepeni le zato po tem, ker je angleško. Kar koli prihaja iz Angleške, naj si bodo kongrevne rakete ali rastlinstvene pilule, vse to ti mora biti izvrstno.

10. (*Nekaj splošnega o Srbii.*) Srbi so znamenito (remarkably) visoki in krepki ljudje. Po svoji podobi in po črtah obličja razodevajo, da so jakega telesa (života) in krepke duše; pa vendar malokdaj se pri njih zapazuje tisti pogled ovadajoč popolnoma dobro rejo, ktera se nahaja celó pri najsiromašnejih talijanskih in

grških kmetih, in kaže, da nasledniki največ izobraženih prededov, čéravno brez nekdanjega gospodarstva, niso vendar zgubili telesnih lastnost plemenstva. Srbske žene so prav lepe (very pretty). Na životu niso sicer prav tako lične kakor grške, pa njih barva na licah je lepa, njih lasje so sploh črni in bliščeči; njih kinč na glavi je posebno dopadljiv (graceful). Nevajane se kopati, kakor druge žene jutrovih dežel, obdržijo zato (?) dalje svojo lepoto čez klimaterične leta (čez navadni ženski čas). Njih hiše s sobami, ki so odprte proti dvorišču in malem vrtu, jim povekšajo zdravje in lepoto (?). Ne prihajajo v zračne primerljeje (da bi jim škodovali), kakor možje, pa tudi niso prisiljene čepeti v sobah (med zidovjem), kakor več drugih žen na izhodu brez vživanja zadostnega zraka. — V vsi notranji Srbii veljá ženska kot neko bitje prosto in pripravno biti le igrača za mladino, in pa strežnica starih. Ta posebna navada ne prihaja od štirih stoletij turškega gospodarstva (v Evropi), ampak zdí se, ko da bi bila že staro-slovanska.... (!) Značaj (karakter) Srba je popolnoma enak značaju skotiškega gorenca. V boji je jak; domá zeló gostoljuben. Kratkočasuje se s prosto in milo godbo (muziko) in poezijo. Najljubše godbeno orodje so mu diple in gosli. Drugačen od Grka razodeva malo sposobnosti za trgovanje; drugačen pa od Bolgarja, je zeló len, kar se tiče poljedelskih opravil. Vse to pa se ujame z značajem skotiškega Celta.

11. (*Patonovo prerokovanje o Srbii.*) Ko se je bil Paton vrnil v Beligrad po svojem potovanju zunaj tega mesta (to je, po srbski deželi), je bil prav zadovoljen s tem, kar je ondi vidil. „Vidil sem — pravi na strani 111 — stanje patrijarhalnih nprav in šeg, kterih odlične lastnosti (raze) bo v kratkem sabo naprej takljal pritisk stare Evrope, in kterih napuščeni vogli bodo toraj kmali minuli!“

J. G. Vrdélski.

Dopisi.

V Gorici 15. julija. ☉ (Konec.) — Bilo je blizo 11. ure, ko se je beseda končala. Med tem, ko so se mize v dvorano prenašale in pogrinjale, je mešani ipavski zbor na vrtu „Slavčka“ sladkega spomina, in druge pesmi prepeval in gostom čas kratil. Po 11½ še le smo se vsedli za mizo. Vès nov pogled, čisto nova podoba memo popred se nam kaže, okoli 120—130 veselih gostov v pobratimii! Ne vem, ali je Gorica kedaj kaj tacega vidila. — Vrhe piramidastih tort so lepo kinčale slovanske banderca; umetno ozaljšana gnjat je kazala slovanske barve, celó kruh je imel staro-častitljivo podobo poprtnikov in — vince z domače gore je ogrevalo lica in srce. — Čez nekoliko časa, ko je vsled starega pregovora „rumor factus est“ (se vé, da slovenski, ljubeznjivi rumor) se vzdigne gosp. predsednik in napije Njih Veličanstvu tako-le: „Ódkar so Nj. Velič. presvitli Cesar z mogočno besedo vsem svojim narodom enakopravnost zagotovili, se je med Slovani v Avstrii novo gibanje, novo, prej neznano življenje začelo; mileje soince sije na polji slovanske književne delavnosti, na kterem se cvetlica za cvetlico prikazuje; Slovani napredujejo na poti národne omike; ako Bog dá, bojo po namenu Cesarjeve besede kmalo z družimi avstrijskimi narodi v eno vrsto stopili. Za tega voljo smo dolžni Njih Veličanstvu za dar enakopravnosti zahvalo. Kdor je toraj izmed vas pravi Slovan pa tudi prijatelj edine Avstrije in Cesarja, naj z mano iz globočine srca zavpije: Slava našem cesarju Francu Jožefu!“ Komaj je utegnil gosp. Winkler izgovoriti, in že so bili vsi podkopi slovanske lojalnosti podžgani. Ko je trikrat ponovljeni grom najprisrčnejših „živio“ in „slave“ dvorano in srce pretresal, tù sem si mislil, kako je vendar